

Tórshavn tann 03.02.2014
J. nr.
Viðgjørt ÁO
Tykkara j. nr.

Ískoyti til frágreiðing hjá Danmark frá: MBF Meginfelag teirra Brekaðu í Føroyum.

Orsakað avmarkaðum plássi verður ein neyvt raðfest frágreiðing send viðvíkjandi teimum økjum, har Føroya Landsstýrið ikki hevur tikið nøktandi stig til fult út at yvirhalda tað, sum Løgtingið hevur bundið seg til, við at seta ST- sáttmálan um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek, í gildi í Føroyum.

Tað hevur ikki verið møguligt at gjøgnumganga allar greinarnar í sáttmálanum.

Tann 13. mai 2009 samtykti Føroya Løgting, at sáttmálin skuldi vera galdandi fyri Føroyar.

Í sambandi við arbeiðið at gera frágreiðing til ST eru limafeløgini í MBF og Teknmálstulkatænastan tikin við.

Føroyska samfelagið:

Er býtt sundur í alment og kommunalt stýri. Tað almenna hevur ábyrgd av flestu útreiðslum viðvíkjandi útbúgving, heilsu, sosialum veitingum, eldrarøkt og pensjónum.

Føroyar eru eitt lítið samfelag við 48.000 íbúgvum. Viðvíkjandi fólkkúlanum hava kommunurnar ábyrgd av bygningum, ímeðan Mentamálaráðið hevur ábyrgdina av undirvísingini og øllum, ið hartil hoyrir.

Grein 4, a og b Almennar skyldur:

Viðmerkingar frá feløgnum:

Frágreiðingin frá Landsstýrinum vísir á, at Føroyar hava ein brekpolitikk, sum byggir á meginregluna um javning, sektorábyrgd, samhaldsfesti og líka rætt. Hvør sektorur hevur ábyrgd av at veita fólki, sum bera brek, tilboð.

Í Føroyum er onki samstarv millum sektorarnar, tað er heldur ongin samanhangi brekpolitikkur á økinum.

Ongin samskipan er ímillum sektorarnar, umframt at stuðul verður veittur uttan samhang, og tí verður tað ein sundurpettan av átøkunum, sum borgarar, sum bera brek, uppliva sum kassahugsan, manglandi samhangur, manglandi góðska og bíðitíð. Í veruleikanum kemur átakið ongantíð so tætt málinum, at persónurin, sum ber brek, verður javnt stillaður við onnur.

Feløgini heita á ráðið um at mæla Landsstýrinum til at seta í verk ein brekpolitikk við serligum atlitum til samanhang og samstarv ímillum sektorarnar.

Grein 5, 1-3 Javnrættindi og eingin mismunur:

Viðmerkingar frá feløgnum:

Frágreiðingin frá Landsstýrinum sigur, at Almanamálaráðið í 2002 setti Ráðið fyrri Brekað, sum skal ráðgeva myndugleikunum og at varpa ljós á brekpolitisk evnir o.l.

Sjálvt um Ráðið fyrri Brekað aftur og aftur hevur víst á umstøður, har persónar, sum bera brek, eru fyrri mannamuni, hevur Landsstýrið ikki skyldu til at fylgja tilmælum frá Ráðnum fyrri Brekað.

Landsstýrið vísir til lóg um forboð fyrri at gera mismun á arbeiðsmarknaðinum, men ongin ávís lóg forðar fyrri mismuni í hinum sektorunum í samfelagnum.

Feløgini heita á ráðið um at mæla Landsstýrinum til at viðtaka forboð ímóti mismuni orsaka av breki í øllum sektorum í samfelagnum.

Grein 9, 1. a og b Atkoma:

Viðmerkingar frá feløgnum:

Landsstýrið vísir til kunngerð nr. 149 frá 3. desember 2009 um atkomu. Kunngerðin setur krøv til bygningar, sum hýsa almennum tænastrum og til bygningar, sum hýsa matstovum, handlum og skrivstovum, hvørs arbeiðsøki er ætlað fyrisiting og sertænastrum. Kunngerðin leggur ikki upp til, at tað fær avleiðingar, um hon ikki verður fylgd.

Feløgini heita á ráðið um at mæla Landsstýrinum til at seta í verk møguleika fyrri revsing, um kunngerðin ikki verður fylgd.

Grein 19. a, b, c At liva sjálvstøðugt og verða tikið upp í samfelagið:

Viðmerkingar frá feløgnum:

Í Føroyum er sjáldsamt at fólk, sum bera brek, hava møguleika fyrri at velja, hvar og saman við hvørjum, tey ynskja at búgva.

Bíðitíðin at fáa egnaðan bústað er fleiri ár og tænastrustøðið í bíðitíðini kann vera lágt. Átaluverð er eisini tænastran, sum verður veitt í vardum íbúðum. Hendan tænastran er sjáldan stýrd av borgaranum, sum skal hava tænastruna.

Ongin lóg ella kunngerð tryggjar fólk, sum bera brek, tá ið verkfall er. Tað kemur fyrri at fólk, sum bera brek, sum búgva á sambýlum ella vardum bústøðum, mugu flyta úr heimi teirra og heim til familju ella til størri eindir, tá ið verkfall er.

Feløgini heita á ráðið um at mæla Landsstýrinum til at byggja tíðarhóskandi bústaðir kring landið og tryggja, at fólk, sum bera brek, fáa ta hjálp, sum er neyðug, tá ið verkfall er, so tey ikki eru tvungin at flyta úr heimi teirra. Eisini er tað eitt ynski, at stuðulin til borgaran verður borgarastýrdur.

Grein 21. a, b, og e Talifrælsi, meiningarfrælsi og atgongd til upplýsingar:

Viðmerkingar frá feløgnum:

Vísandi til ST- sáttmálan skulu londini, sum hava samtykt sáttmálan, taka øll atlit fyri at tryggja, at fólk, sum bera brek, hava tali- og meiningarfrælsi umframt atgongd til kunning.

Í Føroyum kunnu fólk, sum eru tunghoyrd, ikki fylgja við í gerandisdegunum ella hoyra tíðindi í sjónvarpi ella útvarpi. Ongin skrivitulkur er og sendingar, sum verða sendar í sjónvarpinum, verða ikki tekstaðar. Fólk, sum eru deyv og tørva teknmálstulk, fáa altíð gomul tíðindi, tí tíðindi í sjónvarpi verða send við teknmálstulki dagin eftir, tey eru send í sjónvarpinum.

Feløgini halda, at tað er at gera mannarnum, at fólk, sum eru deyv, ikki kunnu fáa tulkað sjónvarpstíðindi fyrr enn dagin eftir, tey eru send í sjónvarpinum.

Fólk, sum hava menningartarn, kunnu heldur ikki fylgja við í gerandisdegunum og í tíðindum í kringvarpinum, tí mangul er á atkomumøguleikum fyri hendan bólkin av fólki.

Feløgini heita á ráðið um at mæla Landsstýrinum til at tryggja øllum atgongd til tíðindi, eisini útvarps- og sjónvarpssendingar í Kringvarpi Føroya. Hetta merkir, at tíðindi og onnur kunning skal leggjast til rættis eftir einari breiðum úrvali av móguleikum, sum røkja tørvin hjá fólki, sum bera brek, líka mikið, hvat brekið er.

Grein 24. 1, a, b, c og 2. a, b, c, d, e og 3. a, b, c, og 4-5 Útbúgving

Viðmerkingar frá feløgnum:

Frágreiðingin frá Landsstýrinum vísir á, at Mentamálaráðið hevur eina kunngerð viðvíkjandi undirvísing í og á teknmáli, og at børn og ung, sum hava teknmál sum fyrsta mál, hava rætt til teknmálstulk undir allari skúlagongdini. Landsstýrið vísir á, at peningur er játtaður á fíggarlógini til ljóðbøkur til fólk, sum eru blind.

Landsstýrið vísir somuleiðis á, at fólk, sum bera brek, hava rætt til undirvísing á jøvnum føti við onnur, og at hetta verður framt í verki við Salamanca-yvirlýsingini og visjónini um ein fólkaskúla fyri øll. Víst verður til Fólkaskúlalógina.

Arbeiðið við inklusjón í skúlanum er ikki nøktandi. Børn, sum hava autismu-spektrum-órógv, børn, sum hava menningartarn, ella børn, sum eru tunghoyrd, uppliva í nógvum førum, at tey verða útihýst frá fólkaskúlanum.

Fyri børn, sum hava menningartarn, og børn, sum hava autismu-spektrum-órógv, sýnist tað sum skúlarin royna at gera børnini normal, heldur enn at arbeiða við at gera felagsskapin inkluderandi. Tá tað ikki eydnast fyri hesar næmingar at fylgja við í vanliga námssetninginum, verða tey víst til serskúla ella serstovu, sum er á skúlanum.

Fyri ung fólk, sum hava autismu-spektrum-órógv, eru rættiliga fá dygdargóð skúlatilboð.

Feløgini heita á ráðið um at áleggja Landsstýrinum at broyta Fólkkaskúlalógina, so at lógin setur karmar fyri inklusjón av næmingum við serligum tørvi í vanligu undirvísingini og lagar kærumbøguleikarnar til ein inkluderandi fólkkaskúla.

Feløgini vísa á tørvin, at lærarar fáa eftir- og víðari útbúgving soleiðis, at teir fáa neyðuga vitan um, hvussu børn, sum bera brek, kunnu verða inkluderað.

Eftir Fólkkaskúlan eru tað nærum ongi nøktandi skúlatilboð fyri ung, sum hava menningartarn. Ung, sum eru deyv, hava bert móguleika fyri víðari útbúgving í teimum førum, har Mentamálaráðið játtar pening til teknmálstulk. Í nógvum førum, kann ein næmingur bíða 1 til 2 ár¹, áðrenn móguleiki er fyri víðari útbúgving.

Orsakað manglandi skúlatilboð til børn við autismu-spektrum-órógv, menningartarni og børnum, sum eru deyv, velja nakrar familjur at flyta til Danmark, har tey kunnu fáa betri skúlatilboð til børn teirra.²

Feløgini heita á ráðið um at mæla Landsstýrinum til at skipa útbúgvingar móguleikar fyri ung við autismu-spektrum-órógv, fyri ung, sum eru deyv, og fyri ung, sum hava menningartarn.

Grein 25. 1. a og b Heilsa:

Viðmerkingar frá feløgnum:

Frágreiðingin frá Landsstýrinum vísir á, at tað sum heild verður arbeitt fyri at stytta bíðitíðina innan heilsuverkið. Tó er støðan tann, at bíðitíðin at verða sjúkugreinaður innan barnapsykiatriina er 1 ½ til 2 ár.³

Persónar, sum hava autismu-spektrum-órógv og persónar, sum eru menningartarnaðir, uppliva, at hjálp og stuðul eru tengd at, um ein er blivin sjúkugreinaður.

Feløgini heita á ráðið um at mæla Landsstýrinum til at finna loysnir soleiðis, at tað ikki er sjúkugreiningin, sum ger av, hvørja hjálp tað ber til at fáa. Feløgini heita somuleiðis á Landsstýrið um at finna loysnir soleiðis, at bíðitíðin fyri at verða sjúkugreinaður verður styt.

Grein 26. 1.a: Menning og endurmenning:

Viðmerkingar frá feløgnum:

Frágreiðingin frá Landsstýrinum vísir á, at stig eru tikin til, at stovna tvørfakliga endurmenning á heilsuøkinum.

¹ Kunning frá Teknmálstulkatænastuni í Føroyum.

² Kunning, sum MBF hevur fingið í samband við, at felagið hevur havt greinar í MBF blaðnum og samrøður við familjur, sum eru fluttar til Danmark.

³ Kunning frá Barnapsykiatriini.

Tað er ongin “service lóg” ella lóg um menning og endurmenning í Føroyum. Fyri fólk, sum bera brek, eru hesar tænanstur rættiliga umráðandi, tá ið tær skulu stuðla undir, at borgarin gerst sjálvbjargin og endurvinnur nakrar av teimum førleikum, hann hevur mist. Um ongin lóg er á økinum, sum tryggjar eitt minsta mark av tænanstu, verður tænanstan í mongum førum tilvildarlig og tengd at, hvar í landinum ein býr.

Feløgini heita á ráðið um at mæla Landsstýrinum til at lóggeva á hesum økinum. Hetta so at tænanstan til fólk, sum bera brek, verður virkin skjótast gjørligt og verður bygd á eina tvørfakliga borgarastýrda tænanstu.

Grein 27. 1. a, b og c arbeiði og starvssetan:

Viðmerkingar frá feløgnum:

Frágreiðingin frá Landsstýrinum vísir til lóg um forboð móti mismuni á arbeiðsmarknaðinum orsakað av breki.

Tað er sera trupult at fáa Landsstýrið at javnstilla rest arbeiðsførleika við vanligan arbeiðsførleika.⁴ Eisini er tað trupult at fáa Landsstýrið at tryggja fólk, sum bera brek, arbeiðsmøguleikar soleiðis, at tey fíggjarliga klára seg á jøvnum føti við onnur.

Feløgini heita á ráðið um at áleggja Landsstýrinum at skapa arbeiðsmøguleikar fyri fólk, sum bera brek, innan tað almenna og privata soleiðis, at tey fíggjarliga gerast sjálvbjargin.

Grein 29.stk. a, i at vera við í politiskum og almennum lívi:

Viðmerkingar frá feløgnum:

Frágreiðingin frá Landsstýrinum vísir til Løgtingslóg nr. 49 frá 20. juli 1978 um valrætt til Tingið, grein nr. 26, sum snýr seg um atkomu til valstaðið.

Veljarar, sum eru menningartarnaðir, hava veikt talumál, eru lesiveikir og fólk, sum eru blind, hava nærum ongan móguleika fyri at atkvøða sjálvstøðugt. Atkvøðuseðlarnir eru bert á vanligum máli. Tað vildi bøtt um móguleikan at atkvøtt sjálvstøðugt, um atkvøðuseðlarnir høvdu mynd av valevnunum, og um móguleiki var at nýta teldutøkar atkvøðuseðlar.

Feløgini heita á ráðið um at mæla Landsstýrinum til at brúka atkvøðuseðlar, sum hava mynd av valevnunum og teldutøkar atkvøðuseðlar soleiðis, at eisini veljarar, sum hava menningartarn, og fólk, sum eru blind, sjálvstøðugt kunnu atkvøða.

Grein 30, stk. 1. a, b, c. At vera uppi í mentanarlívi, ítrivi, frítíðarlívi og ítrótti:

Viðmerkingar frá feløgnum:

Atkoma til sendingar hjá Kringvarpi Føroya eru soleiðis, sum Landsstýrið vísir á, tengt at einum Public Service sáttmála, sum skal tryggja, at tíðindir verða teknmálstulkaðið og sendingar, sum hava stóran almennan áhuga og týðning, skulu tekstast og-/ella teknmálstulkast.

⁴ Arbeiðið hjá MBF í samband við broyting í dagpeningalógini 2012

Fólk, sum eru deyv, kunnu í nógvum førum ikki fylgja við, um ein sending verður tekstað, og fólk, sum eru tunghoyrd, hava sjáldan lært teknmál, so ógjørligt er at loysa avbjóðingarnar, sum hesi bæði brekini geva, við antin teknmál ella undirtekstum.

Feløgini ynskja, at ein loysn verður funnin soleiðis, at bæði fólk, sum eru deyv, og fólk, sum eru tunghoyrd, kunnu fáa atgongd til allar sendingar hjá Kringvarpinum.

Stórir mangul er á samskiftismøguleikar fyri fólk, sum eru menningartarnað, so tey kunnu fáa atgongd til Public Service sendingarnar hjá Kringvarpi Føroya. Tá hesin bólkurin er rættiliga stórir, er tað samstundis ein stórir partur av Føroya fólki, sum ikki hevur atgongd til sendingarnar hjá Kringvarpi Føroya.

Feløgini heita á ráðið um at mæla Landsstýrinum til at taka ábyrgd fyri, at fólk, sum eru menningartarnað, kunnu fáa atgongd til sendingar hjá Kringvarpinum, film, sjónleik og onnur mentunar tiltøk á ein, fyri tey, atkomuligan hátt.

Fólk, sum bera brek, og sum hava tørv á einum stuðli fyri at luttaka í tiltøkum, mugu gjalda bæði fyri seg sjálvan og fyri stuðulin. Hetta er eisini galdandi viðvíkjandi ferðing.

Feløgini heita á ráðið um at áleggja Landsstýrinum at skipa soleiðis fyri, at fólk, sum bera brek, og sum hava brúk fyri stuðli, bert gjald fyri sína egnu luttøku og egnan ferðaseðil.

Grein 33, 1. Innlendis ígildisetan og eftirlit:

Viðmerkingar frá feløgunum:

Ongin samlað ætlan er fyri brekpolitikk ella íverksetan av sama.

Tá ST-sáttmálin fyri fólk, sum bera brek, varð settur í gildi í Føroyum í 2009, var tað Uttanríkismálaráðið, sum hevði ábyrgdina av at seta í verk sáttmálan í føroyska samfelagnum. Fyri nøkrum árum síðani varð Uttanríkisráðið niðurlagt, og síðan er tað onki ávíst aðalráð, sum hevur havt ábyrgdina av at seta sáttmálan í verk í føroyska samfelagnum.

Feløgini heita á ráðið um at áleggja Landsstýrinum at gera eina ætlan fyri, hvussu sáttmálin skal setast í verk í føroyska samfelagnum og geva einum aðalráði ábyrgdina av at samskipa leiðsluna av hesum arbeiði.

Vinarliga MBF